

שבת מד. (המשנה) עד מה. (ש2 מתחת לתוס' ד"ה 'היכא')

ביאורי מושגים
 מוכני אינה נמדדת עימה - כלי עץ מקבל טומאה רק אם יש לו כלי קיבול ורק אם ניתן לטלטל את הכלי גם כשהוא מלא. חכמים שיערו שכלי המחזיק למעלה מ40 סאה לא ניתן לטלטל כשהוא מלא. לכן כלי עץ המחזיק למעלה מ40 סאה - טהור.
 בחישוב גודל הכלי מתחשבים לא רק בכמות הקיבולת אלא גם בדפנות עצמם. לכן השאלה האם מחשבים את המוכני (הגלגל) של העגלה בכלל ה40 סאה משפיעה על השאלה האם העגלה תקבל טומאה.

משנה

ת"ק: נר ישן הינו מוקצה ואסור בטלטול.
ר' שמעון: רק נר שדולק עכשיו הינו מוקצה.

הברייתא מפרטת יותר את הדעות השונות בנושא זה.

טעמים של התנאים:
ר"י: מדין מוקצה מחמת מיאוס.
ר"מ: מדין מוקצה מחמת איסור.
ר"ש: כשהנר דולק הוא בסיס לדבר האסור - לשלהבת.

ר' יהודה: כל נר שהדליקו בו אפילו לפני שבת - הינו מוקצה.
ר' מאיר: נר שהדליקו בו בשבת - הינו מוקצה לאותה שבת.
ר' שמעון: נר שהדליקו בו בשבת - הינו מוקצה בזמן שהוא דולק.
ר' אלעזר בר' שמעון: מותר אפילו לקחת משמן של נר ההולך לכבות.

ר"ש מודה לר"מ בכלי גדול.

ר"י מסכים שיש גם מוקצה מחמת איסור. לכן הוא יסבור שגם נר ממתכת (שאין בו מיאוס) הינו מוקצה לאותה שבת.

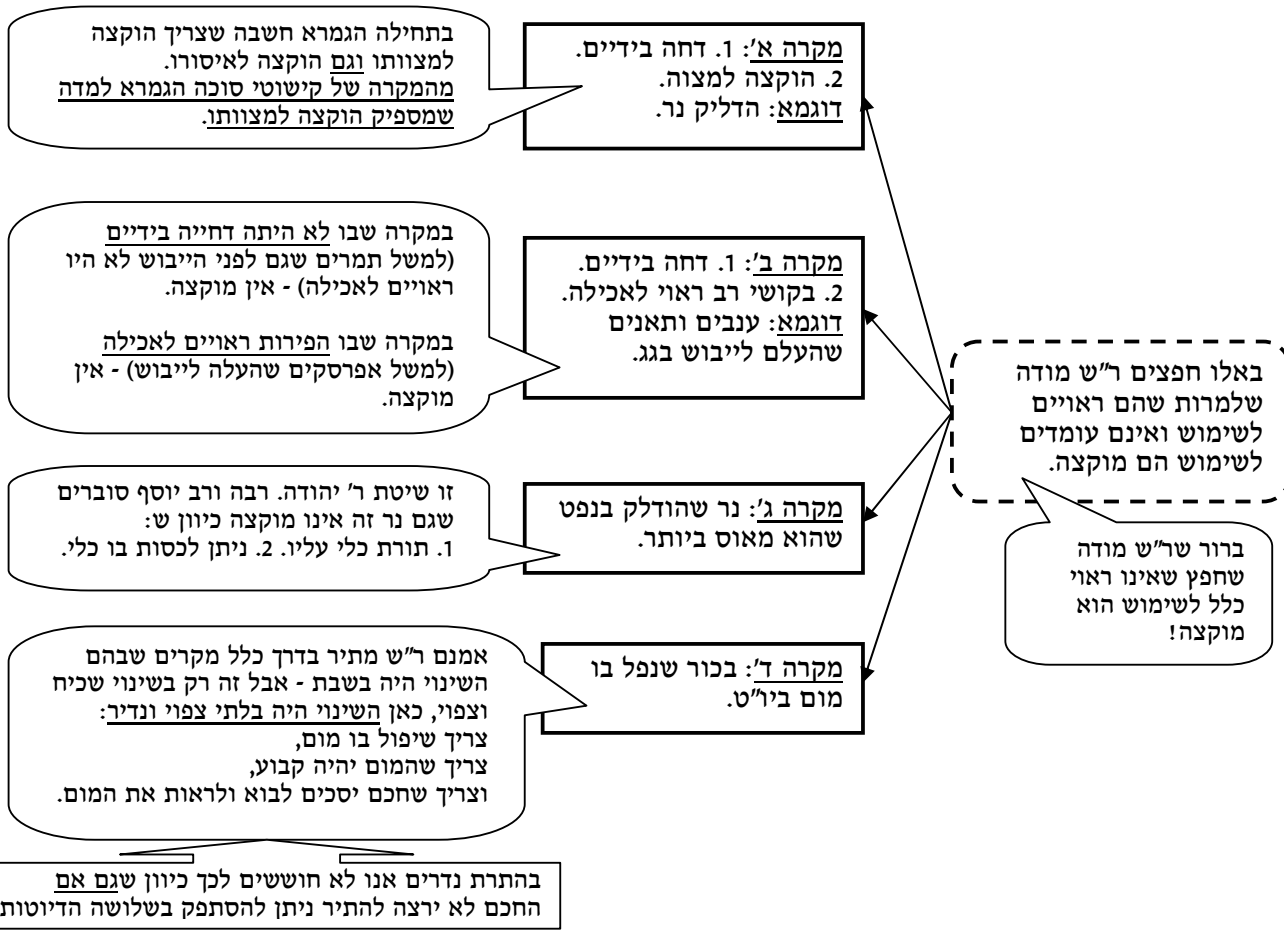
בשעת הדחק הקל רב לסמוך על שיטת ר' שמעון.

רב פסק כר' יהודה: אם היו מעות על הכלי בין השמשות הכלי מוקצה לכל השבת.
ר' שמעון חלק על ר' יהודה: הכלי מוקצה רק אם יש עליו עכשיו מעות.

שיטת רב במיטה ששמו עליה מעות:
 אם היא מיועדת למעות: לא שם עליה עדיין מעות - אינה מוקצה. שם כבר מעות (אפי' ביום חול) - מוקצה.
 אם אינה מיועדת למעות: היו עליה מעות בין השמשות - מוקצה. לא היו עליה מעות ביה"ש - אינה מוקצה.

שבת מה. (ש2 מתחת לתוס' ד"ה 'היכא') עד מו: (ש4 ברחבות)

ביאורי מושגים
מוקצה - כולם מודים שחפץ שלא ראוי כלל לשימוש הוא מוקצה, וכן שחפץ העומד לשימוש אינו מוקצה. ר' שמעון ור' יהודה נחלקו מה מעמד חפץ הראוי לשימוש (אובייקטיבית) אבל לא עומד כעת לשימוש (מצד דעת האדם). ר"ש סבר שאין חפץ זה מוקצה, ר"י סבר שהוא מוקצה. הגמרא מתייחסת למצב ביניים זה של 'ראוי ואינו עומד' כברירת המחדל ולכן היא מגדירה את המח' של ר"ש ור"י כמח' בשאלה האם יש מוקצה או אין.

התירוצים ליישוב שיטת רבי

1. עקרונית, רבי סבר כר' יהודה. בדבריו לבנו הוא רק הסביר את שיטת ר"ש.

2. עקרונית רבי סבר כר"ש. במחלוקתו עם חכמים בעניין הבהמות הוא דיבר לשיטתם.

3. רבי סבר כר"ש והמקרה של הבהמות דומה לגרורות וצימוקים שבהם מודה ר"ש.

סתירה בדברי רבי

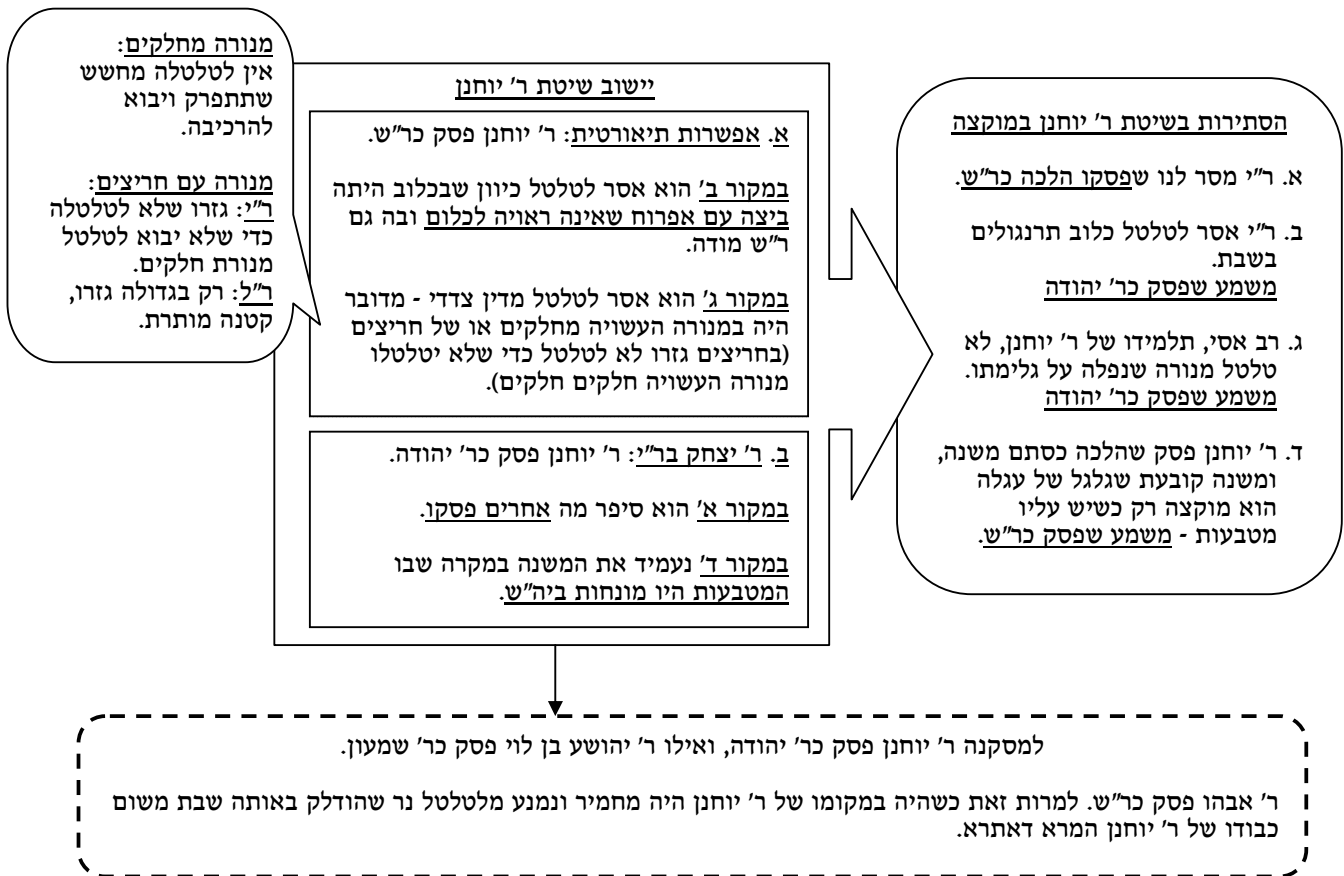
ממקור א' משמע שרבי סובר כר"ש.

ממקור ב' משמע שרבי סובר כר' יהודה!

שיטת רבי במוקצה

א. רבי אמר לבנו שחוף מגרורות וצימוקים - אין מוקצה לר"ש.

ב. רבי חלק על חכמים וטען שבהמות שאינן נכנסות כלל ליישוב הן הבהמות המדבריות שהן מוקצה.

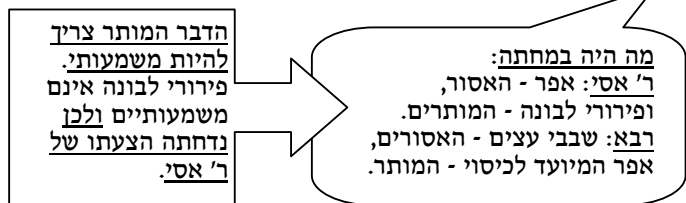

שבת מו: (ש 4 ברחבות) עד מז: (סוף הפרק)

ביאורי מושגים
בניה בכלים - להלכה אין איסור בניין בכלים אלא רק בקרקע ומחובר לקרקע (למשל דלת המחוברת לבית) עם זאת איסור מכה בפטיש קיים גם בכלים. לכן אדם העושה פעולה המכילה חפץ חייב משום מכה בפטיש. איסור זה קיים מהתורה רק בחיבור משמעותי באמצעות מסמרים או יתדות. מדרבנן אסור כל חיבור מהודק ומותר רק חיבור רפוי.

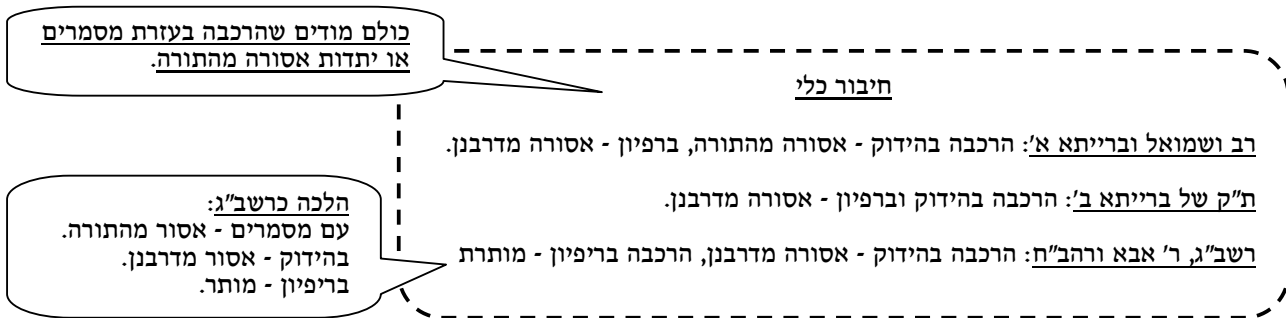
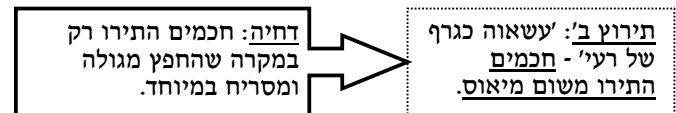

תירוץ א': מדובר כשבמחיתה היו דברים אסורים ודברים מותרים. במקרה זה המחיתה נחשבת **בסיס לדבר המותר והאסור** והיא **מותרת בטלטול**.

רבי התיר לטלטל מחיתה עם אפר בשבת.

האפר הוא מוקצה מחמת איסור. מדוע מותר לטלטל את המחיתה, הרי היא בסיס לדבר האסור?

שבת מז: (תחילת הפרק) עד מט. (המשנה)

ביאורי מושגים
הטמנה - שני איסורים אסרו חכמים בהטמנה: בדבר שאינו מוסיף חום - אסור להטמין בשבת - מחשש שכשיבוא להטמין יגלה שהקדרה קרה ויבוא לחממה בשבת. בדבר המוסיף חום - אסור להטמין אפילו בערב שבת - מחשש שיטמין בגחלים ואחר כך יחתה בהם בשבת.

בפסולת של שומשומים - אסור לטמון.
 בפסולת של זיתים - אסור להניח מעליהם אפילו כשאינו טומן.

המשנה
אסור להטמין בע"ש בדבר המוסיף הבל:
לחים ויבשים: פסולת זיתים או שומשומים, זבל בהמות, מלח, סיד וחול.
רק לחים: תבן, פסולת ענבים, מוכין ועשבין.

ספק הגמרא:
 האם דברים אלו צריכים להיות לחים דוקא מחמת עצמם, או שגם אם נרטבו מגורם חיצוני אין להטמין בהם?

תוס' - מדובר כשהקומקום התחתון מספיק חם כדי לחמם את הקומקום העליון והאיסור הוא משום חשש שיבוא לידי בישול.
 רשב"א - האיסור הוא משום הטמנה.

- מקבץ הלכות הקשורות בעקיפין ובעקיפי למשנה**
1. אין לשים קומקום עם מים קרים על גבי קומקום עם מים חמים.
 2. אין לשים בגד שמקפידים עליו על גבי כלי עם מים רותחים.
 3. מוכין - חתיכות של צמר רך - הינם מוקצה גם אם כבר הטמין בהם בעבר.
 4. אסור לפתוח פתח בבגד, מותר לפתוח את המגופה של החבית.

מחשש שהבגד ירטב והוא יסחוט אותו.

המוכין מיועדין לתפירה ולכן הן מוקצה.

האיסור הוא משום: רש"י: מכה בפטיש, רמב"ם: קורע.
 איסור זה לא שייך במגופה של חבית שבניגוד לפתח הבגד היא איננה נחשבת כמחוברת.

הגדרת חיבור לעניין טומאה
 חיבור קבוע - הינו חיבור.
 חיבור זמני - הינו חיבור רק בזמן המלאכה שלשמה חיברו את הכלי.

החריגים

1. חיבור זמני שעדיין מעוניינים בו (כמו חיבור בגדי כביסה שזקוקים לו מחשש שהבגדים יתלכלכו שוב) - הינו חיבור.
2. לפי ר"מ התאים המחוברים לכירה, על אף שאינם חיבור כלל וכלל גזרו חכמים שאם הכירה נטמאה במגע הם יטמאו (במקרה שבו הכירה נטמאה מהאוויר מהאוויר חכמים לא גזרו). לפי ר"ש תאים אלו אינם נחשבים מחוברים לכל דבר ועניין.
3. מספרים ואיזמל העשויים משני חלקים המחוברים בזמן המלאכה: לעניין היטמאות - גזרו חכמים שיוגדרו כמחוברים גם שלא בזמן מלאכה. לעניין היטהרות בהזאה - גזרו חכמים שיוגדרו כלא מחוברים גם בזמן מלאכה.

שבת מט. (המשנה) עד נ. (מול תוס' ד"ה 'ורב')

ביאורי מושגים

מלאכות שבת - התורה לא פירטה מהם המלאכות האסורות בשבת. חכמים למדו שמדובר על 39 מלאכות המפורטות בתחילת הפרק השביעי של המסכת.
יוצאת מן הכלל היא מלאכת הבערה שמופיעה בתורה. התנאים נחלקו למה פורטה מלאכה זו: האם ללא יצאת' - אין חייבים על מלאכת הבערה כרת וסקילה אלא 'רק' לאו. או 'לחלק יצאת' - ללמד שחייבים על כל מלאכה ומלאכה שעושים.
 להלכה נפסק שלחלק יצאת.

משנה

ר"י מתייחס לחתיכות הפשתן ולא לנסורת.

דברים אלו אינם מוסיפים הבל ומותר לטמון בהם בערב שבת: כסות, פירות, כנפי יונה, נסורת של עצים, וחתיכות דקות הננערות מהפשתן בשעת הניפוץ. ר' יהודה: בדקה אסור בגסה מותר.

בזמן הנחת התפילין יש חובה לשמור על גוף נקי:

רבא: המניח חייב לדעת שהוא מסוגל להמנע מלהרדם כשהתפילין עליו.
אביי: המניח חייב לדעת שהוא מסוגל להמנע מלהפיח כשהתפילין עליו.

משנה

דברים נוספים שאינם מוסיפים הבל ומותר לטמון בהם בערב שבת:
 עורות בהמה וגיזי צמר.
 עורות בהמה אינם מוקצה ואילו גיזות הצמר הם מוקצה.
הנוטל סיר הטמון בגיזות צמר:
שלב א': יטול את המכסה והגיזות יצאו מעצמם.
שלב ב': ר"א: יטה את הסיר ויטול ממנו את האוכל מבלי להוציא את הסיר.
חכמים: יטול את הסיר ויחזירו.

עורות בהמה

של בעל הבית - אינם מוקצה.
 של אומן - ת"ק בברייתא ור' יונתן בן אלעזר: מוקצה.
 ר' יוסי בברייתא ור' חנינא בר חמא: אינם מוקצה.

גיזות צמר

סתם גיזות צמר - מוקצה.
 גיזות צמר שייחדן להטמנה - אינן מוקצה.
 גיזות צמר שטמן בהן פעם אחת - רבא (א): מוקצה.
 רבא (ב): סתם גיזות צמר שטמן בהן - אינם מוקצה.
 גיזות צמר המיועדות לתפירה שטמן בהן - מוקצה.

כנגד מה נקבעו 39 אבות מלאכות שבת

ר' חנינא בר חמא: כנגד עבודות המשכן.

ר' יונתן בן אלעזר: כנגד 39 האזכרות בתורה של השורש 'מלאכה'.